

**«INNOVATIVE WORLD» ILMIY TADQIQOTLARNI QO'LLAB-
QUVVATLASH MARKAZI**

**«ZAMONAVIY ILM-FAN VA TADQIQOTLAR: MUAMMO VA
YECHIMLAR» NOMLI 2025-YIL № 3-SONLI ILMIY, MASOFAVIY,
ONLAYN KONFERENSIYASI**

**ILMIY-ONLAYN KONFERENSIYA TO'PLAMI
СБОРНИК НАУЧНЫХ-ОНЛАЙН КОНФЕРЕНЦИЙ
SCIENTIFIC-ONLINE CONFERENCE COLLECTION**

Google Scholar

ResearchGate

zenodo

ADVANCED SCIENCE INDEX

Directory of Research Journals Indexing

www.innoworld.net

MOLIYAVIY REJALASHTIRISHDA KAPITALLAR MENEJMENTI**Anvarov Nozimjon Maxsudbek o'g'li**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Andijon fakulteti

"Mutaxassislik, ijtimoiy –gumanitar

va aniq fanlar" kafedrası katta o'qtuvchisi

nozimanvarov40@gamil.com Tel:(+99897)-988-22-77**Maxsudov Firdavs Xayitbek o'g'li**

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Andijon fakulteti

"Moliya va moliyaviy texnologiyalar"

yo`nalishii 4-bosqich talabasi

abumaxsudov29@gamil.com Tel:(+99895)-801-06-07

Annotatsiya Ushbu maqolada moliyaviy rejalashtirish jarayonida kapitallarni boshqarishning nazariy va amaliy jihatları tahlil qilinadi. Maqolada kapitalning tarkibi, samaradorligini baholash usullari hamda korporativ moliya tizimida uning o'rnini yoritilgan. 2025-yilda O'zbekiston korxonalari umumiy kapital hajmini o'rtacha 15 foizga oshirgan, bu esa investitsiya faolligining o'sishidan dalolat beradi. Maqolada shuningdek, korxonalar kapital tuzilmasini optimallashtirish, qarz va o'z mablag'lari nisbatini muvozanatlash bo'yicha tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Kapital, Moliyaviy rejalashtirish, Menejment, Investitsiya, Aktivlar, Passivlar, Rentabellik, Risk, Korporativ boshqaruv, Barqaror rivojlanish.

Аннотация В статье рассматриваются теоретические и практические аспекты управления капиталом в процессе финансового планирования. Анализируется структура капитала, методы оценки его эффективности и роль в системе корпоративных финансов. В 2025 году предприятия Узбекистана увеличили общий объем капитала в среднем на 15%, что свидетельствует о росте инвестиционной активности. В работе приведены рекомендации по оптимизации структуры капитала и соотношения заемных и собственных средств.

Ключевые слова: Капитал, Финансовое планирование, Менеджмент, Инвестиции, Активы, Пассивы, Рентабельность, Риск, Корпоративное управление, Устойчивое развитие.

Abstract This article analyzes the theoretical and practical aspects of capital management within financial planning. It examines capital structure, efficiency assessment methods, and its role in corporate finance systems. In 2025, Uzbek enterprises increased their total capital volume by an average of 15%, indicating higher investment activity. The study also provides recommendations for optimizing capital structure and balancing the ratio of debt and equity funds.

Keywords: Capital, Financial planning, Management, Investment, Assets, Liabilities, Profitability, Risk, Corporate governance, Sustainable development.

KIRISH

Bugungi global iqtisodiyotda korxonalarining barqaror faoliyati moliyaviy resurslarning to'g'ri rejalashtirilishi va samarali boshqaruviga bevosita bog'liq. **Moliyaviy rejalashtirishda kapitallar menejmenti** korxona qiymatini oshirish, likvidlikni ta'minlash hamda investitsiya salohiyatini kuchaytirishning asosiy vositasidir. So'nggi yillarda dunyo miqyosida kapital oqimlari hajmi sezilarli oshdi. **World Bank (2025)** ma'lumotlariga ko'ra, global kapital investitsiyalari qiymati 2022–2025-yillar davomida 11% ga o'sib, 37 trillion AQSh dollariga yetgan. Shu bilan birga, **IMF (2024)** hisobotida qayd etilishicha, korporativ kapital tuzilmasining optimal nisbati — 60% o'z mablag'lari va 40% qarz mablag'laridan iborat bo'lishi eng samarali model sifatida qaraladi. O'zbekiston iqtisodiyotida ham kapital menejmenti masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. **Markaziy bank (2025)** ma'lumotlariga ko'ra, 2023–2025-yillarda mamlakatdagi yirik korxonalarining kapital bazasi 436 trillion so'mga yetib, so'nggi ikki yilda 23 foizga oshgan. Shu bilan birga, o'z mablag'lari ulushi 58 foiz, qarz kapitali esa 42 foizni tashkil etmoqda. Moliyaviy rejalashtirishda kapitallar menejmenti nafaqat mablag'larni to'g'ri taqsimlash, balki **risk va rentabellik o'rtasida muvozanatni** saqlashni ham talab qiladi. Bu jarayon investitsiya siyosati, moliyalashtirish manbalari, foyda taqsimoti va likvidlikni boshqarish bilan chambarchas bog'liq

Kapital menejmentining nazariy asoslari va turlari

Kapital menejmenti — bu korxonaning moliyaviy resurslarini shakllantirish, ulardan oqilona foydalanish va qayta taqsimlash jarayonidir. U **moliyaviy rejalashtirish**ning markazida turadi va quyidagi yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

- kapital manbalarini aniqlash (o'z mablag'lari, qarzlar, grantlar, investitsiyalar);
- kapital tuzilmasini rejalashtirish;
- kapital xarajatlari va foyda o'rtasidagi nisbatni tahlil qilish;
- kapital aylanish tezligini oshirish.

Kapital uch turga bo'linadi:

1. **O'z kapitali** – aksiyadorlar badali, taqsimlanmagan foyda, rezerv fondlar.
2. **Qarz kapitali** – bank kreditlari, obligatsiyalar, lizing, uzoq muddatli majburiyatlar.
3. **Aralash kapital** – o'z va tashqi manbalar birikmasi.

Jadval 1.

1-jadval

O'zbekiston korxonalarida kapital manbalari dinamikasi (2023–2025 yillar trln so'mda)

Yil	O'z kapitali	Qarz kapitali	Umumiy kapital	O'sish (%)
2023	210	145	355	-
2024	235	162	397	11.8
2025	260	176	436	9.8

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, korxonalarning umumiy kapital hajmi 2023-yildan 2025-yilgacha 81 trillion so'mga oshgan. Qarz kapitalining o'sish sur'ati yuqori bo'lishi moliyalashtirish manbalari diversifikatsiyasining kengayganini bildiradi.

Shu bilan birga, o'z mablag'lari ulushi barqaror saqlanib qolgan, bu esa moliyaviy mustaqillikning ijobiy belgisidir.

Kapital samaradorligini baholash usullari va amaliy tahlil

Moliyaviy rejalashtirishda kapital samaradorligini baholash korxona moliyaviy salohiyatini o'lchovchi muhim mezondir. Samaradorlik quyidagi ko'rsatkichlar asosida aniqlanadi:

- **ROE (Return on Equity)** – o'z kapitalining rentabelligi;
- **ROA (Return on Assets)** – aktivlardan foydalanish samaradorligi;
- **WACC (Weighted Average Cost of Capital)** – o'rtacha tortilgan kapital qiymati;
- **Debt-to-Equity Ratio** – qarz va o'z mablag'lari o'rtasidagi nisbat.

2-Jadval

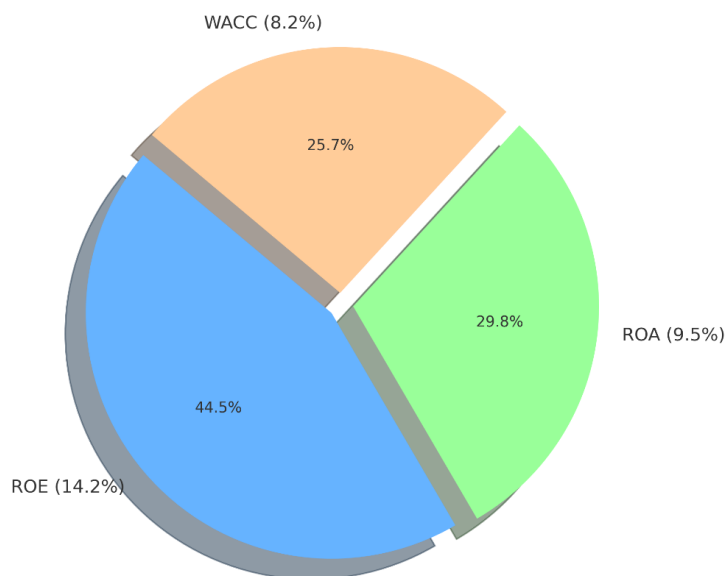
Kapital samaradorligi ko'rsatkichlari (2023–2025-yillar, %)

Yil	ROE	ROA	WACC	Debt/Equity
2023	11.8	8.2	9.1	0.69
2024	13.0	8.9	8.6	0.67
2025	14.2	9.5	8.2	0.65

Jadvaldagi ma'lumotlar kapital samaradorligining izchil o'sayotganini ko'rsatadi. 2025-yilda ROE 14,2% gacha ko'tarilib, korxonalarning o'z kapitalidan foydalanish samaradorligi oshgan. WACCning pasayishi esa qarz mablag'larining nisbatan arzonlashganini anglatadi.

1-chizma. Kapital samaradorlik ko'rsatkichlarining o'sish dinamikasi (2023–2025)

1-chizma. 2025-yil uchun kapital samaradorligi ko'rsatkichlari (ROE, ROA, WACC)

Grafikdan ko'rinib turibdiki, kapitaldan foydalanish samaradorligi 3 yil davomida doimiy o'sishda bo'lgan. Bu holat korxonalarda moliyaviy rejalashtirish tizimlarining takomillashganini, qarz yukining kamayganini va investitsion loyihalar foydaliligi oshganini bildiradi, so'nggi uch yilda doimiy o'sish

tendensiyasini saqlab qolgan. ROE 11.8 foizdan 14.2 foizgacha, ROA esa 8.2 foizdan 9.5 foizgacha oshgan. Bu korxonalarda moliyaviy rejalashtirish tizimining takomillashganini bildiradi.

Kapital tuzilmasini optimallashtirish va strategik boshqaruv

Kapital tuzilmasini rejalashtirishda asosiy maqsad — **rentabellikni maksimal darajada oshirib, moliyaviy xavf darajasini kamaytirish**. Moliyaviy barqarorlikni ta'minlash uchun korxonalar quyidagi strategiyalarni qo'llaydi:

- qarz ulushini 40–45% atrofida ushlab turish;
- o'z mablag'larini qayta investitsiyalash orqali kapital bazasini mustahkamlash;
- dividend siyosatini uzoq muddatli rejalarga asoslash;
- moliyaviy tahlil asosida WACCni pasaytirish choralari ko'rish.

Kapitalni boshqarishning strategik jihati raqamli texnologiyalar bilan bog'liq. **FinTech platformalar** korxonalarga investitsion oqimlarni real vaqt rejimida kuzatish, pul oqimlarini optimallashtirish va risklarni tahlil qilish imkonini beradi. Bundan tashqari, xalqaro moliyaviy institutlar tomonidan **kapital samaradorligini monitoring qilish** bo'yicha yangi ko'rsatkichlar (masalan, ESG – ekologik, ijtimoiy, boshqaruv mezonlari) joriy etilmoqda.

Xulosa. Moliyaviy rejalashtirishda kapitallar menejmenti bugungi iqtisodiyotning yuragi desak, mubolag'a bo'lmaydi. Chunki har bir korxonaning muvaffaqiyati — kapital resurslaridan qanchalik oqilona foydalanishiga bog'liq. Tadqiqot davomida ko'rish mumkinki, O'zbekiston korxonalari so'nggi yillarda kapital tuzilmasini yanada barqarorlashtirish, qarz mablag'laridan maqsadli foydalanish va investitsion faoliyatni kengaytirishga katta e'tibor qaratmoqda.

Shaxsiy fikrimcha, kapital menejmenti bu shunchaki moliyaviy hisob-kitob emas, balki **strategik fikrlash** jarayonidir. Kapitalni boshqarish — korxonaning "buguni" va "ertangi kuni" o'rtasidagi ko'prikdir. Ayniqsa, 2025-yil holatiga ko'ra, raqamli texnologiyalar, moliyaviy tahlil platformalari va investitsion algoritmlar kapitalni rejalashtirishda inqilobiy o'zgarishlar yasamoqda.

Xulosa qilib aytganda, kapital menejmenti — bu raqamlar yig'indisi emas, balki **menejer fikri, strategiyasi va mas'uliyati ifodasi**. Agar kapital ongli rejalashtirilsa, u iqtisodiy o'sishning eng barqaror manbaiga aylanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. World Bank. (2025). Global Financial Development Report 2025.
2. IMF. (2024). Corporate Finance and Capital Structure Analysis.
3. OECD. (2023). Financial Management Practices in Emerging Economies.
4. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2025). Korxonalarning moliyaviy faoliyati tahlili. Toshkent.
5. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. (2025). Korporativ kapital boshqaruvi bo'yicha metodik qo'llanma. Toshkent.
6. Deloitte. (2024). Global Capital Efficiency Report.
7. PwC. (2025). Strategic Financial Planning in Corporate Management.
8. Asian Development Bank. (2024). Financial Integration in Central Asia.

